

dr hab. Robert Jastrzębski, prof. UW

ORCID: 0000-0002-7265-0614

r.jastrzebski@wpia.uw.edu.pl

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet Warszawski

radca prawny

Waluty obce wykonane ze złota dewizowego – glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 31 stycznia 2025 r., III FSK 154/23

Słowa kluczowe: waluty obce; złoto dewizowe; podatek od czynności cywilnoprawnych; prawo dewizowe; zwolnienia od podatku od czynności cywilnoprawnych

Głosowany wyrok dotyczy kwestii z zakresu podatku od czynności cywilnoprawnych oraz zastosowania terminów z zakresu prawa dewizowego: „waluty obce” i „złoto dewizowe”. Glosa składa się z trzech części – wprowadzenia, stanu faktycznego i prawnego oraz podsumowania. W pierwszej z nich autor omówił pojęcie waluty w ujęciu prawnym i ekonomicznym, podstawowe formy pieniądza oraz systemy walutowe, w kolejnej zaś przedstawił stan faktyczny oraz wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego, który poprzedzało wydanie interpretacji indywidualnej Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej oraz wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu. W głosowanym wyroku Naczelny Sąd Administracyjny uznał, że ustawodawca objął wszystkie monety i banknoty – będące poza krajem środkami płatniczymi – zakresem definicji „waluty obce” bez względu na to, czy te środki płatnicze posiadają jednocześnie status „złota dewizowego”. W związku z tym sprzedaż monet wykonanych ze złota, które stanowią środek płatniczy poza obszarem państwa polskiego, jest zwolniona z podatku od czynności cywilnoprawnych, tak jak sprzedaż walut obcych. W podsumowaniu autor glosy podzielił poglądy Naczelnego Sądu Administracyjnego, stwierdzając, że podstawowe znaczenie w przedmiotowej sprawie ma funkcja płatnicza złotych monet poza obszarem państwa polskiego. Co istotne, nie ma na to wpływu wykonanie ich z tzw. złota dewizowego w rozumieniu Prawa dewizowego oraz to, że wartość ich wewnętrzna, i co za tym idzie – cena rynkowa, jest wyższa od wybitego nominalu.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 31 stycznia 2025 r., III FSK 154/23¹

Wolą ustawodawcy było objęcie wszystkich monet i banknotów będących poza krajem środkami płatniczymi zakresem definicji „waluty obce” bez względu na to, czy te środki płatnicze posiadają jednocześnie status „złota dewizowego”.

Przepis art. 2 ust. 1 pkt 10 Prawa dewizowego nie wyłącza z zakresu „walut obcych” tych walut obcych, które zostały wykonane ze „złota dewizowego”, a art. 9 pkt 1 ustawy z dnia 9 września 2000 r.

¹ Zob. LEX nr 3834665.

o podatku od czynności cywilnoprawnych nie ogranicza zwolnienia z opodatkowania podatkiem od czynności cywilnoprawnych sprzedaży walut obcych tylko względem tych walut obcych, które nie są wykonane ze „złota dewizowego”.

Wprowadzenie

Na początku glosy należy dokonać ustaleń terminologicznych z zakresu prawa i ekonomii. Pojęcie „waluta” jest związane etymologicznie z pieniądzem, tj. jednostką monetarną określonego państwa. Pieniądz może być definiowany z perspektywy ekonomii oraz prawa. W znaczeniu ekonomicznym był i jest on ekwiwalentem, który wyraża wartość określonych dóbr i może być na te dobra wymienialny. Dlatego też pierwotnie funkcję pieniądza pełniły różnego rodzaju towary. W szczególności środkiem wymiany stały się takie metale, jak żelazo, miedź, nikiel, w tym metale szlachetne – srebro i złoto. Ostatnie z wymienionych posiadały i posiadają istotne właściwości, do których należy zaliczyć rzadkość występowania w przyrodzie, odporność na czynniki zewnętrzne oraz stosunkowo stałą wartość w porównaniu z innymi towarami. W zawiązku z tym od czasów starożytnych pieniądz był wybijany w postaci monet przez władców, co stanowiło ich monopol (regale). Stąd wywodzi się – pochodząca ze średniowiecza – zasada *monetae sunt regales*.

Współcześnie państwa regulują obieg pieniężny, czyli w praktyce banki centralne (biletowe) prowadzą politykę emisyjną, która sprowadza się do druku pieniędzy papierowych. W ten sposób pieniądz – stanowiąc dobro obiegowe – pełni rolę miernika wartości oraz pośrednika w wymianie dóbr, a ponadto pełni funkcję: przechowywania wartości w czasie, która związana jest z oszczędnością (pieniądz jako środek tezauryzacji); pośredniczenia w obrocie kapitałów pieniężnych, zwłaszcza w przypadku udzielania kredytów; środka płatniczego. Korespondują z wyżej wymienionymi funkcjami pieniądza poglądy tzw. metalistów, którzy uważają, że istota pieniądza tkwi w zawartym w nim kruszcu, np. złocie. Według nich stanowi on jednostkę towarową, która zwykle

posiada tzw. parytet, który oznacza określoną zawartość kruszcu w jednostce monetarnej. Inny pogląd reprezentują nominaliści, czyli zwolennicy tzw. państwowej lub prawnej teorii pieniądza, którzy definiują pieniądz jako wytwór prawa. Związany jest z tym monopol emisji określonej jednostki monetarnej, który należy do państwa. W związku z tym pieniądz jest uznawany za państwowy znak płatniczy, który jest ustanowiony przez państwo na podstawie obowiązującego prawa. Stanowi on środek płatniczy między osobami prywatnymi, w tym w stosunkach z państwem. Sumując, według nominalistów pieniądz stanowi abstrakcyjną jednostkę rachunkową wprowadzoną przez państwo, a zapłata dokonana w jego kwocie nominalnej – bez względu na zmianę jego siły nabywczej – powoduje wykonanie świadczenia pieniężnego.

W przypadku definiowania pieniądza z punktu widzenia prawa podstawową rolę odgrywa jego cecha polegająca na zwalnianiu ze zobowiązań, i to niezależnie od tego, czy są to zobowiązania publicznoprawne, czy też prywatnoprawne. Dlatego zwykle jest on definiowany jako państwowy znak płatniczy – z reguły stanowiący dobro obiegowe – i posiadający właściwość zwalniania ze zobowiązań². Ostatnia cecha stanowi właśnie o charakterze prawnym (ustawowym) pieniądza.

Pieniądz występuje w różnych postaciach. W ujęciu prawnym ma on trzy podstawowe formy, tj. pieniądza kruszcowego, papierowe-

² Zob. A. Krzyżanowski, *Nauka o pieniądzu i kredycie*, Warszawa-Kraków 1922, s. 6–14; T. Adamczewski, *Pieniądz i problem jego wartości*, Poznań 1931, s. 3–10; W. Fabierkiewicz, *Nauka o pieniądzu*, Warszawa 1932, s. 7–9; R. Jastrzębski, *Pieniądz i kredyty walutowe w prawie polskim. Wybrane zagadnienia prawnohistoryczne* [w:] *Kredyty walutowe. Perspektywa prawa krajowego i europejskiego*, red. P. Sobolewski, Warszawa 2024, s. 13–19.

go oraz bankowego, przy czym współcześnie coraz częściej ma postać tzw. pieniądza elektronicznego³. Należy zaznaczyć, że charakter pieniądza ulegał na przestrzeni dziejów zmianom i był związany w XIX oraz XX w. z określonymi systemami pieniężnymi. Chodzi o system waluty złotej (tzw. *gold standard*) oraz system waluty pozłacanej (tzw. *gold exchange standard*). Pierwszy system powstał po zakończeniu wojen napoleońskich i funkcjonował do wybuchu I wojny światowej. Według tego systemu emisja pieniądza oparta była przede wszystkim na złocie, a waluta miała określony parytet, który określał jego zawartość w jednostce monetarnej⁴. Zgodnie z drugim systemem, który rozpowszechnił się po zakończeniu wojny, oprócz złota pokrycie emisji banknotów stanowiły dewizy⁵.

Po II wojnie światowej miała miejsce próba powrotu do systemu waluty kruszcowej, co było związane z konferencją w Bretton Woods w 1944 r. W 1976 r. nastąpiła demonetyzacja złota i stało się ono jednym z wielu towarów⁶. W ten sposób pieniądz nie jest już związany w żaden sposób ze złotem i stanowi jednocześnie abstrakcyjną jednostkę obrachunkową określającą ceny towarów i usług. W związku z tym współcześnie pieniądz określa się mianem tzw.

pieniądza fiducjarnego, którego wartość została oparta na zaufaniu do emitenta, zwykle banku centralnego określonego państwa i co za tym idzie – prowadzonej przez ten bank polityki monetarnej.

Stan faktyczny i prawny

Istotne znaczenie dla wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego ma prześledzenie stanu faktycznego oraz wydanego uprzednio wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu, który stanowił kanwę dla rozstrzygnięcia NSA. 22 listopada 2021 r. Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej wydał interpretację indywidualną (nr 0111-KDIB2-3.4014.360.2021.1.MD UNP: 1485384) w sprawie przepisów prawa podatkowego dotyczących podatku od czynności cywilnoprawnych w zakresie skutków podatkowych skupu monet ze „złota dewizowego”⁷. Wnioskodawca – będący spółką kapitałową z siedzibą na terytorium państwa polskiego i prowadzący działalność kantorową w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 19 w zw. z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe⁸ oraz m.in. skupujący w drodze zawarcia umowy sprzedaży monety, które są poza Rzeczpospolitą Polską prawnym środkiem płatniczym, w szczególności: dolary amerykańskie, dolary kanadyjskie, dolary australijskie, euro, funty brytyjskie, krugerrandy (monety bite w Republice Południowej Afryki), i są wykonane ze „złota dewizowego” w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 13 Prawa dewizowego – zwrócił się o interpretację indywidualną zawierającą pytanie: Czy zawarcie umowy sprzedaży monet opisanych we wniosku podlega zwolnieniu z opodatkowania podatkiem od czynności cywilnoprawnych na podstawie art. 9 pkt 1 ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych? Według wnioskodawcy

³ Zob. szerzej: Z. Żabiński, *Istota prawna jednostki pieniężnej*, „Studia Cywilistyczne” 1965, t. VI; *idem*, *Próba nowoczesnej cywilnoprawnej konstrukcji pojęcia pieniądza i zapłaty*, „Państwo i Prawo” 1972, z. 8–9; T. Dybowski, *Świadczenia pieniężne* [w:] *System Prawa Cywilnego*, t. 3, cz. 1: *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. Z. Radwański, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1981, s. 119 i n.; T. Dybowski, A. Pyrzyńska, *Świadczenia pieniężne* [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 5: *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. E. Łętowska, Warszawa 2013, s. 231 i n.

⁴ Zob. W. Morawski, *Zarys powszechnej historii pieniądza i bankowości*, Warszawa 2002, s. 99 i n.; J. Luszczewicz, *Początki systemu gold standard* [w:] *Między stabilizacją a ekspansją. System finansowy w służbie modernizacji (z warsztatów badawczych historyków gospodarczych)*, red. J. Łazor, W. Morawski, Wrocław 2014.

⁵ Zob. Z. Karpiński, *Waluta złota i pozłacana*, Warszawa 1928.

⁶ Zob. szerzej: W. Morawski, *Zarys powszechnej...*, s. 173 i n.

⁷ Zob. wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 29 września 2022 r., I SA/Wr 48/22, LEX nr 3455635.

⁸ Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1131).

zawarcie umowy sprzedaży wymienionych we wniosku monet podlega zwolnieniu z opodatkowania podatkiem od czynności cywilnoprawnych na podstawie art. 9 pkt 1 ustawy z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych⁹. Argumentował on to tym, iż monety będące przedmiotem umowy sprzedaży należy zaliczyć do „walut obcych” zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 pkt 10 Prawa dewizowego, gdyż są one poza krajem prawnym środkiem płatniczym. Ponadto monety będące przedmiotem skupu są objęte wykazem złotych monet spełniających kryteria ustanowione w art. 344 ust. 1 pkt 2 dyrektywy Rady 2006/112/WE (specjalny program dotyczący złota inwestycyjnego) publikowanym co roku przez Komisję Europejską, co ma świadczyć dodatkowo o tym, że stanowią prawny środek płatniczy w państwie ich bicia.

Organ podatkowy uznał, że przedstawiona przez wnioskodawcę interpretacja prawna stanu faktycznego jest nieprawidłowa. Według art. 9 pkt 1 u.p.c.c. zwalnia się od podatku sprzedaż „walut obcych”, przy czym zgodnie z pkt 6 tego artykułu zwalnia się od podatku sprzedaż rzeczy ruchomych, jeśli podstawa opodatkowania nie przekracza 1000 zł. Zaznaczył on ponadto, że u.p.c.c. nie definiuje terminu „waluty obce”. Definicja legalna tego pojęcia zawarta jest w art. 2 ust. 1 pkt 10 Prawa dewizowego¹⁰, zaś definicja „złota dewizowego” – w art. 2 ust. 1 pkt 13 Prawa dewizowego¹¹. W związku z tym uznał, że kluczową kwestią do rozstrzygnięcia

w przedmiotowej sprawie jest zagadnienie: czy czynności wykonywane przez wnioskodawcę należy uznać za sprzedaż (skup) „walut obcych”, czy też za skup „złota dewizowego”. Według organu podatkowego, zgodnie z treścią wniosku, ma miejsce skup monet wykonanych ze „złota dewizowego”, które to pojęcie zawarte w Prawie dewizowym obejmuje również monety bite po 1850 r. Wynika z tego, że skoro skupowane przez wnioskodawcę monety – wykonane ze „złota dewizowego” – nie mogą być zaliczane do tzw. walut obcych, o których mowa w u.p.c.c., wnioskodawcy nie przysługuje prawo do zwolnienia z art. 9 pkt 1 u.p.c.c.

Istotne znaczenie ma w tym przypadku wykonanie określonych monet ze „złota dewizowego”, mimo że pełnią one funkcję środków płatniczych w wybranych państwach. Cecha ta – zdaniem organu podatkowego – powoduje, że stanowią one „złoto dewizowe” w rozumieniu Prawa dewizowego i nie można ich zaliczyć do „walut obcych”. Zaznaczył on, że złoto w postaci monet, nawet jeżeli mają one wybity nominal, ma wartość nienominalną, odpowiadającą materiałowi, z którego zostały wytworzone. W związku z tym według organu interpretacyjnego wartość monety określa się z uwzględnieniem wartości zawartego w niej kruszcu, a nie wybitego nominalu. Poza tym istotną cechą odróżniającą walutę obcą od monet inwestycyjnych jest jej wymienialność. Dlatego waluta jest powszechnie akceptowanym środkiem wymiany, tzn. pozwala na nabywanie dóbr i usług w zamian za pieniądze, a nie za inne dobra czy usługi. Relację wartości dwóch walut określa się mianem kursu walutowego, który stanowi cenę jednej waluty wyrażoną w jednostkach innej waluty. W przedmiotowej sprawie, tj. w złożonym wniosku, wskazany został krugerrand, który nie znalazł się w obwieszczeniu Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 10 kwietnia 2018 r. w sprawie ogłoszenia wykazu walut wymienialnych¹².

⁹ Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (t.j. Dz.U. 2024, poz. 295 ze zm.; Dz.U. 2025, poz. 680), dalej: u.p.c.c.

¹⁰ Pkt 10: „walutami obcymi są znaki pieniężne (banknoty i monety) będące poza krajem prawnym środkiem płatniczym, a także wycofane z obiegu, lecz podlegające wymianię; na równi z walutami obcymi traktuje się wymienialne rozrachunkowe jednostki pieniężne stosowane w rozliczeniach międzynarodowych, w szczególności jednostkę rozrachunkową Międzynarodowego Funduszu Walutowego (SDR)”.

¹¹ Pkt 13: „złotem dewizowym i platyną dewizową jest złoto i platyna w stanie nieprzerobionym oraz w postaci sztab, monet bitych po 1850 r., a także półfabrykatów, z wyjątkiem stosowanych w technice dentystycznej; złotem dewizowym i platyną dewizową są również

przedmioty ze złota i platyny zazwyczaj niewytwarzane z tych kruszców”.

¹² M.P. 2018, poz. 398.

W konkluzji organ interpretacyjny nie zgodził się ze stanowiskiem wnioskodawcy, że uznanie monety ze „złota dewizowego”, inwestycyjnego za środek płatniczy przesądza o możliwości jej uznania za walutę obcą. Według organu podatkowego „walutami obcymi” są monety będące poza krajem prawnym środkiem płatniczym, przy czym monety te są wyłącznie znakami pieniężnymi rozumianymi jako nośnik wartości, a nie stanowią rzeczy, której wartość wynika z jej cech materialnych. Oprócz tego monety takie są wymienne na inne waluty z zastosowaniem kursu walutowego. Brak tych cech uniemożliwia uznanie monety ze „złota dewizowego” za „walutę obcą”, a tym samym zastosowanie zwolnienia z art. 9 pkt 1 u.p.c.c.

W związku z tym monety takie należy traktować jako rzeczy, które zgodnie z art. 1 ust. 1 pkt 1 lit. a u.p.c.c. podlegają opodatkowaniu podatkiem od czynności cywilnoprawnych. Dlatego też na wnioskodawcy będzie ciążył obowiązek podatkowy w związku z nabywaniem monet ze „złota dewizowego” każdorazowo, jeśli kwota zakupu przekroczy wartość 1000 zł. Obowiązek uiszczenia podatku od czynności cywilnoprawnych natomiast nie wystąpi jedynie wówczas, gdy zostaną spełnione przesłanki określone w art. 2 pkt 4 u.p.c.c., czyli jeżeli czynność skupu monet będzie opodatkowana podatkiem od towarów i usług lub jeśli przynajmniej jedna ze stron będzie zwolniona od podatku od towarów i usług z tytułu dokonania tej czynności.

Od omówionej wyżej interpretacji indywidualnej Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej wnioskodawca złożył skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu, w której zarzucił przede wszystkim naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 9 pkt 1 u.p.c.c. w zw. z art. 2 ust. 1 pkt 10 oraz pkt 13 Prawa dewizowego. Organ interpretacyjny w odpowiedzi na skargę wniosł o jej oddalenie i podtrzymał zajęte wcześniej stanowisko, wyrażone w zaskarżonej interpretacji indywidualnej.

Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 29 września

2022 r.¹³ stwierdził, że zasadny jest zarzut skargi naruszenia art. 9 pkt 1 u.p.c.c. w zw. z art. 2 ust. 1 pkt 10 oraz pkt 13 Prawa dewizowego. Według WSA art. 2 ust. 1 pkt 10 Prawa dewizowego nie wyłącza z zakresu „walut obcych” tych „walut obcych”, które zostały wykonane ze „złota dewizowego”. Natomiast art. 9 pkt 1 u.p.c.c. nie ogranicza zwolnienia z opodatkowania podatkiem od czynności cywilnoprawnych sprzedaży „walut obcych” tylko wobec tych „walut obcych”, które nie zostały wykonane ze „złota dewizowego”. W związku z tym organ interpretacyjny oparł się na kryteriach pozaprawnych, które nie wynikają z przepisów prawnych, tzn. niewyrażonych ani w definicji legalnej „walut obcych”, ani w treści zwolnienia z opodatkowania podatkiem od czynności cywilnoprawnych, które dotyczą sprzedaży „walut obcych”. Co istotne, wnioskodawca wskazał we wniosku o interpretację podatkową, że wszystkie monety będące przedmiotem czynności cywilnoprawnych są środkami płatniczymi poza krajem.

Według Wojewódzkiego Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu stanowi to samoistną przesłankę do uznania ich za walutę obcą zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 10 Prawa dewizowego. Zgodnie zaś z art. 9 pkt 1 u.p.c.c. została zwolniona – od podatku od czynności cywilnoprawnych – sprzedaż „walut obcych”, przy czym ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych nie zawiera w swojej treści definicji legalnej „walut obcych”. Dlatego zgodnie z utrwalonym w doktrynie prawa podatkowego poglądem należy odwołać się do wykładni systemowej, tj. do treści art. 2 ust. 1 pkt 10 Prawa dewizowego. Według tego przepisu „walutami obcymi” są znaki pieniężne (banknoty i monety) będące poza krajem prawnym środkiem płatniczym, w tym wycofane z obiegu, ale podlegające wymianie. Ponadto na równi z „walutami obcymi” traktowane są wymienne rozrachunkowe jednostki pieniężne stosowane w rozliczeniach międzynarodowych, w szczególności jednostka

¹³ Zob. wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 29 września 2022 r., I SA/Wr 48/22, LEX nr 3455635.

rozrachunkowa Międzynarodowego Funduszu Walutowego (SDR).

W związku z klarowną treścią wyżej wymienionych przepisów obrót tego rodzaju znakami pieniężnymi nie powoduje obowiązku podatkowego w zakresie podatku od czynności cywilnoprawnych. W ten sposób bez podstawy prawnej – zdaniem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu – organ podatkowy zaliczył monety wykonane ze złota do kategorii „złota dewizowego” i jednocześnie wykluczył uznanie ich za „waluty obce”. Należy podkreślić, że w treści art. 2 ust. 1 pkt 10 Prawa dewizowego nie zawarto żadnej wzmianki, że znaki pieniężne, tzn. monety i banknoty, które są poza krajem środkiem płatniczym, a posiadają jednocześnie cechy kwalifikujące je jako „złoto dewizowe”, zostałyby wyłączone spod możliwości uznania za „waluty obce”. Brak takiej wzmianki w przepisie determinuje pogląd, że „wołą ustawodawcy było objęcie wszystkich monet i banknotów będących poza krajem środkami płatniczymi zakresem definicji «waluty obce» bez względu na to, czy te środki płatnicze posiadają jednocześnie status «złota dewizowego»”. Co ważne, w art. 2 ust. 1 pkt 13 Prawa dewizowego, który zawiera definicję terminu „złoto dewizowe”, nie umieszczono ani żadnego odniesienia do „walut obcych”, ani wyłączenia możliwości uznania za walutę obcą monet uznawanych zgodnie z tym przepisem za „złoto dewizowe”, w tym żaden przepis Prawa dewizowego nie zawiera takiego ograniczenia czy też wyłączenia.

Podnoszony przez organ podatkowy argument braku wymienialności w przedmiotowej sprawie krugerrandów w związku z brakiem ich w obwieszczeniu Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 10 kwietnia 2018 r. w sprawie ogłoszenia wykazu walut wymienialnych także zdaniem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu nie zasługiwał na aprobatę, monety te bowiem stanowią środek płatniczy w Republice Południowej Afryki, co wynika z wykazu złotych monet spełniających wymogi ustanowione w art. 344 ust. 1 pkt 2 dyrektywy Rady 2006/112/WE (specjalny program dotyczący złota inwestycyjnego) publikowanego co

roku przez Komisję Europejską. Ponadto wartość (siła nabywcza) krugerranda w RPA jest związana z zawartością złota w tej monecie. Dlatego podnoszony przez organ podatkowy główny argument odmawiający zastosowania przedmiotowego zwolnienia podatkowego, że wartość nominalna tej monety jest niższa niż wartość złota w niej zamieszczonego, jest nieuzasadniony.

Od omówionego wyżej wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej złożył skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego. W wyroku z dnia 31 stycznia 2025 r. NSA oddalił skargę kasacyjną. W skardze kasacyjnej podniesiono, że m.in. opisane wyżej monety wykonane są ze „złota dewizowego” i należy je traktować jako rzeczy, które zgodnie z art. 1 ust. 1 pkt 1 lit. a u.p.c.c. podlegają opodatkowaniu podatkiem od czynności cywilnoprawnych; monety te nie są „walutami obcymi”, które są poza krajem środkiem płatniczym, ponieważ nie spełniają dwóch warunków, tj. powinny być wyłącznie znakami pieniężnymi, tzn. stanowić nośnik wartości, a nie być rzeczą, której wartość jest związana z jej cechami materialnymi, oraz nie są one wymienialne na inne waluty z zastosowaniem kursu walutowego. Naczelny Sąd Administracyjny nie podzielił podniesionych w kasacji zarzutów i podzielił stanowisko Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu, że organ interpretacyjny dokonał błędnej wykładni art. 9 pkt 1 u.p.c.c. oraz art. 2 ust. 1 pkt 10, 13 Prawa dewizowego. Sąd kasacyjny zaznaczył, że „jeżeli wołą racjonalnego ustawodawcy było wyłączenie z zakresu «walut obcych» tych należących także do kategorii «złota dewizowego», to dałby temu wyraz w treści przepisu”. W przypadku braku takiego zastrzeżenia w treści tego przepisu „należy uznać, że wołą ustawodawcy było objęcie wszystkich monet i banknotów będących poza krajem środkami płatniczymi zakresem definicji «waluty obce» bez względu na to, czy te środki płatnicze posiadają jednocześnie status «złota dewizowego»”. Według Naczelnego Sądu Administracyjnego inna wykładnia niż językowa art. 9 pkt 1 u.p.c.c. oraz

art. 2 ust. 1 pkt 10 Prawa dewizowego nie może być stosowana, gdyż „wołą ustawodawcy była świadoma rezygnacja z dodatkowych parametrów determinujących przedmiot zwolnienia od czynności cywilnoprawnych”. Również cecha wymieniałości walut – zdaniem Sądu – nie ma znaczenia dla zastosowania omawianego zwolnienia podatkowego. W konkluzji uzasadnienia Naczelny Sąd Administracyjny zgodził się z poglądem reprezentowanym przez sąd I instancji, że art. 2 ust. 1 pkt 10 Prawa dewizowego nie wyłącza z zakresu „walut obcych” tylko „walut obcych” wykonanych ze „złota dewizowego”, w tym art. 9 pkt 1 u.p.c.c. nie ogranicza zwolnienia z opodatkowania podatkiem od czynności cywilnoprawnych sprzedaży „walut obcych” niewykonanych ze „złota dewizowego”.

Podsumowanie

Z opisanego wyżej stanu faktycznego oraz dokonanej jego oceny prawnej wynika, że Naczelny Sąd Administracyjny podzielił poglądy wyrażone w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu. Dokonując wykładni językowej wyżej wymienionych przepisów u.p.c.c. oraz Prawa dewizowego, NSA wyszedł z założenia, że racjonalny ustawodawca celowo nie zawęził zakresu zwolnienia od podatku sprzedaży „walut obcych”. Warto jednak zaznaczyć, że w komentowanym orzeczeniu istotne znaczenie – poza kwestią podatkową z zakresu zwolnienia od podatku od czynności cywilnoprawnych sprzedaży „walut obcych” – ma kwestia funkcji płatniczej monet złotych poza obszarem państwa polskiego.

Z pojęciem „waluty obce” związane są normy prawa dewizowego, które mają zastosowanie w prawie podatkowym¹⁴. W zasadzie chodzi o definicje legalne terminów zawartych w Prawie dewizowym, tj. „waluty obce” oraz „złoto dewizowe” (art. 2 ust. 1 pkt 10, 13), które są

zaliczane do zbiorczej grupy wartości dewizowych¹⁵. Według tej ustawy „walutami obcymi” są przede wszystkim znaki pieniężne (banknoty i monety) będące poza krajem (obszarem państwa polskiego) środkiem płatniczym. „Złoto dewizowe” zaś obejmuje złoto w stanie nieprzeobrażonym oraz w postaci sztab, monet bitych po 1850 r., w tym półfabrykaty, z wyjątkiem stosowanych w technice dentystycznej, oraz przedmioty ze złota zazwyczaj niewytwarzane z tego kruszcu¹⁶. Co istotne, „złota dewizowego” nie można utożsamiać ze złotem inwestycyjnym w rozumieniu art. 121 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług¹⁷.

W związku z tym funkcja płatnicza „walut obcych”, w tym złotych monet, odgrywa kluczową rolę w przedmiotowej sprawie, warto bowiem zaznaczyć, o czym mowa była we wprowadzeniu, że historycznie pieniądze miały charakter monet wykonanych z kruszcu, np. srebra czy złota, i do tej pory mogą pełnić funkcję płatniczą jako „waluty obce” poza obszarem państwa polskiego. Podnoszona przez organ podatkowy wymieniałość walut, która zasadniczo polega na możliwości zamiany pieniądza jednego państwa na pieniądz innego państwa według określonego kursu walutowego¹⁸, nie

¹⁵ Zob. E. Fojciak-Mastalska, K. Sawicka, *Podstawy prawa celnego i dewizowego*, Wrocław 2001, s. 183–185; J.J. Skoczylas, *Zarys prawa dewizowego*, Kraków 2001, s. 14–16.

¹⁶ Zob. T. Grzegorzczak, *Ustawa prawo dewizowe. Komentarz*, Warszawa 2003, s. 27–30; J.J. Skoczylas, *Prawo dewizowe. Komentarz*, Warszawa 2003, s. 31–32; Z. Ofiarski, *Prawo dewizowe. Komentarz*, Kraków 2003, s. 46–51; R. Kubiak, *Prawo dewizowe*, Warszawa 2004, s. 58–66; E. Fojciak-Mastalska, *Prawo dewizowe. Komentarz*, Wrocław 2008, s. 31–32; *Prawo obrotu pieniężnego. Komentarz*, red. A. Mikos-Sitek, A. Nowak-Far, P. Zapadka, Warszawa 2023, s. 863–865.

¹⁷ Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz.U. 2024, poz. 361 ze zm.).

¹⁸ Obecnie obowiązuje obwieszczenie Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 15 maja 2023 r. w sprawie ogłoszenia wykazu walut wymieniających (M.P. 2023, poz. 522). Zob. T. Grzegorzczak, *Ustawa prawo dewizowe...*, s. 43–44; J.J. Skoczylas, *Prawo dewizowe...*, s. 43–45; A. Mariański, D. Strzelec, *Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych. Ustawa o opłacie skarbowej. Komentarz*, Gdańsk 2005, s. 238; Z. Ofiarski,

¹⁴ Zob. M. Waluga, *Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 264–265; Z. Ofiarski, *Ustawa o opłacie skarbowej. Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 629–630.

ma istotnego znaczenia, współcześnie bowiem dotyczy ona „walut obcych” przede wszystkim w postaci banknotu (walut papierowych).

Według NSA istotne znaczenie ma fakt, że przedmiotowe monety są środkiem płatniczym poza krajem (państwem polskim), co stanowi samoistną przesłankę do uznania ich za „walutę obcą” zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 10 Prawa dewizowego. W ten sposób nie można ich zaliczyć do „złota dewizowego”, czego konsekwencją jest zwolnienie od podatku od czynności cywilnoprawnych sprzedaży „walut obcych” zgodnie z art. 9 pkt 1 u.p.c.c. Co istotne, według art. 36 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim¹⁹ polski bank centralny może prowadzić w kraju i za granicą sprzedaż monet,

banknotów i numizmatów przeznaczonych na cele kolekcjonerskie oraz inne cele, na warunkach i według zasad ustalonych przez Zarząd NBP w drodze uchwały. Produkty te mogą mieć wartość wewnętrzną i cenę wyższą od nominalu, czego egzemplifikację stanowią polskie monety złote (bulionowe), tj. „Orzeł Bielik” oraz „Bielik” o nominałach 50, 100, 200, 500 zł. Monety te są także prawnymi środkami płatniczymi na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

De lege lata należy zgodzić się z poglądem reprezentowanym przez NSA, że monety złote mają status „walut obcych”, jeśli są środkami płatniczymi poza obszarem państwa polskiego i zwykle posiadają wybity określony nominal pieniądza. Decyduje o tym w zasadzie jedna z funkcji pieniądza, tj. funkcja płatnicza, mimo że zostały one wykonane ze „złota dewizowego”. Warto dodać, że monety te mogą zostać wykonane również z innego metalu szlachetnego, np. palladu, platyny czy srebra. Istotne jest, że stanowią one środek płatniczy w innym państwie.

Prawo dewizowe..., s. 87–89; E. Fojcik-Mastalska, *Prawo dewizowe...*, s. 44–46; *Prawo obrotu pieniężnego. Komentarz*, red. A. Mikos-Sitek, A. Nowak-Far, P. Zapadka, Warszawa 2023, s. 878–881.

¹⁹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (t.j. Dz.U. 2022, poz. 2025).

Abstract

Foreign currencies made of monetary gold – commentary on the judgment of the Supreme Administrative Court of 31 January 2025, III FSK 154/23

Keywords: foreign currencies; monetary gold; tax on civil law transactions; foreign exchange law; exemptions from the tax on civil law transactions

This commentary examines the judgment of the Supreme Administrative Court concerning the application of the Polish tax on civil law transactions and the interpretation of key terms under Polish foreign exchange law, specifically “foreign currencies” and “monetary gold.” The text is structured into three parts: an introduction; a presentation of the factual and legal background; and conclusions. In the introductory section, the author discusses the concept of currency from both legal and economic perspectives, outlines the basic forms of money, and provides an overview of monetary systems. The second section outlines the factual background of the case and the judgment of the Supreme Administrative Court, which was preceded by an individual tax ruling issued by the Director of the National Revenue Information Service and a prior judgment of the Provincial Administrative Court in Wrocław. In the judgment under review, the Supreme Administrative Court held that the Polish legislature intended the definition of “foreign currencies” to cover all coins and banknotes that serve as legal tender abroad, regardless of whether they also qualify as “monetary gold” under the Foreign Exchange Law. Consequently, the sale of coins made of gold that are legal tender outside of Poland is exempt from the tax on civil law transactions, in the same way as the sale of foreign currencies. In the concluding section, the author concurs with the view expressed by the Supreme Administrative Court, emphasizing that the decisive factor in the case was the function of the gold coins as means of payment outside the territory of the Republic of Poland.

Importantly, neither the fact that the coins are made of monetary gold – as defined in the Foreign Exchange Law – nor the circumstance that their intrinsic value (and thus their market price) exceeds their face value affects this qualification.

Bibliografia

Literatura

- Adamczewski T., *Pieniądz i problem jego wartości*, Poznań 1931.
- Dybowski T., Pyrżyńska A., *Świadczenia pieniężne* [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 5: *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. E. Łętowska, Warszawa 2013.
- Dybowski T., *Świadczenia pieniężne* [w:] *System Prawa Cywilnego*, t. 3, cz. 1: *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. Z. Radwański, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1981.
- Fabierkiewicz W., *Nauka o pieniądzu*, Warszawa 1932.
- Fojcik-Mastalska E., *Prawo dewizowe. Komentarz*, Wrocław 2008.
- Fojcik-Mastalska E., Sawicka K., *Podstawy prawa celnego i dewizowego*, Wrocław 2001.
- Grzegorzczak T., *Ustawa prawo dewizowe. Komentarz*, Warszawa 2003.
- Jastrzębski R., *Pieniądz i kredyty walutowe w prawie polskim. Wybrane zagadnienia prawnohistoryczne* [w:] *Kredyty walutowe. Perspektywa prawa krajowego i europejskiego*, red. P. Sobolewski, Warszawa 2024.
- Karpiński Z., *Waluta złota i pozłacana*, Warszawa 1928.
- Krzyżanowski A., *Nauka o pieniądzu i kredycie*, Warszawa–Kraków 1922.
- Kubiak R., *Prawo dewizowe*, Warszawa 2004.
- Luszniewicz J., *Początki systemu gold standard* [w:] *Między stabilizacją a ekspansją. System finansowy w służbie modernizacji (z warsztatów badawczych historyków gospodarczych)*, red. J. Łazor, W. Morawski, Wrocław 2014.
- Mariański A., Strzelec D., *Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych. Ustawa o opłacie skarbowej. Komentarz*, Gdańsk 2005.
- Morawski W., *Zarys powszechnej historii pieniądza i bankowości*, Warszawa 2002.
- Ofiarski Z., *Prawo dewizowe. Komentarz*, Kraków 2003.
- Ofiarski Z., *Ustawa o opłacie skarbowej. Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Prawo obrotu pieniężnego. Komentarz*, red. A. Mikos-Sitek, A. Nowak-Far, P. Zapadka, Warszawa 2023.
- Skoczylas J.J., *Prawo dewizowe. Komentarz*, Warszawa 2003.
- Skoczylas J.J., *Zarys prawa dewizowego*, Kraków 2001.
- Waluga M., *Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych. Komentarz*, Warszawa 2009.
- Żabiński Z., *Istota prawna jednostki pieniężnej*, „*Studia Cywilistyczne*” 1965, t. VI.
- Żabiński Z., *Próba nowoczesnej cywilnoprawnej konstrukcji pojęcia pieniądza i zapłaty*, „*Państwo i Prawo*” 1972, z. 8–9.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (t.j. Dz.U. 2022, poz. 2025).
- Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (t.j. Dz.U. 2024, poz. 295 ze zm.; Dz.U. 2025, poz. 680).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1131).
- Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz.U. 2024, poz. 361 ze zm.).
- Obwieszczeniu Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 10 kwietnia 2018 r. w sprawie ogłoszenia wykazu walut wymienialnych (M.P. 2018, poz. 398).
- Obwieszczeniu Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 15 maja 2023 r. w sprawie ogłoszenia wykazu walut wymienialnych (M.P. 2023, poz. 522).

Orzecznictwo

- Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 29 września 2022 r., I SA/Wr 48/22, LEX nr 3455635.